

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΔΩΔΩΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟ Α. ΚΥΡΚΟ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2004

Δ Ω Δ Ω Ν Η

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟ Α. ΚΥΡΚΟ

© 2004: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ & ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Τα άρθρα του Τόμου αυτού δημοσιεύονται με την προσωπική ευθύνη των συγγραφέων τους ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή. Απαγορεύεται κάθε μορφής αναδημοσίευση χωρίς τη γραπτή άδεια του Τμήματος Φ.Π.Ψ. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΔΩΔΩΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟ Α. ΚΥΡΚΟ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2004

ΔΩΔΩΝΗ

Μέρος Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας
Πρώτο: της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μέρος Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλο-
Δεύτερο: σοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μέρος Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγω-
Τρίτο: γικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστη-
μίου Ιωαννίνων.

UNIVERSITÉ DE IOANNINA
FACULTÉ DE PHILOSOPHIE

D O D O N E

TROISIÈME PARTIE

L' ANNÉE SCIENTIFIQUE DU DÉPARTEMENT
DE PHILOSOPHIE, PÉDAGOGIE ET PSYCHOLOGIE

TOME 33 /Γ' (2004)

TOME 33

IOANNINA 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνσταντίνος Θ. Πέτσιος, Βασίλειος Α. Κύρκος: Βιβλιογραφία - σπουδές - επιστημονικό έργο	15-27
Panagiotis Noutsos, Le problème de la «Direction Intellectuelle» chez G. Lukacs	92-35
Βασ. Α. Κύρκος, Αύγουστου - Κωνσταντίνου Μπαγιόνα μνήμη και έπαινος	37-42
Χαράλαμπος Νούτσος, Τα όρια του Βενιζελικού εκσυγχρονισμού στη σχολική γνώση (1913-1931)	43-53
Γεωργία Αποστολοπούλου, Η ιστορικοφιλοσοφική μέθοδος στη θεώρηση του Νικολάου Κοτζίά	55-66
Γκόλφω Μαγγίνη, Heidegger on the «Enigma» of movement	67-87
George Ch. Koumakis, Plato's so-called «Unwritten Doctrines»	89-114
Tasturo Yamamoto, On the Ethos in Harmoniai.	115-128
Konstantinos Siakaris, Organisations Internationales et politique Educative le projet regional Mediterreannéen le cas de Grèce	129-136
Γρηγόρης Καραφύλλης, Ηθική και εκπαίδευση. Το παράδοξο στην πρόταση του Hobbes και το αιρετικό στην Παιδαγωγική του Locke	137-159
Χουλιάρα Ζ. - Παπαδιώτη - Αθανασίου Β., Powerk. - Swanson V., Μελέτη για την αυτοεξέταση του Μαστού	161-199

Thanassis Sakellariadis, Wittgensteins' religious aspect	201-206
Μαρία Πουρνάρη, «Ντέιβιντ Χιούμ: Η πειραματική μέθοδος συλλογισμού στα ηθικά θέματα»	207-215
Eleni Ziori, Implicit knowledge Representation	217-231
Θεώνη Αναστασοπούλου - Καπόγιαννη, Το πρόβλημα της ελευθερίας και η έννοια της ζωής στον H. Bergson	233-252
Constantinos Th. Petsios, The Beginnings of Modern Greek Philosophy: A Systematic Introduction	253-276
Efthymios Lampridis, Influence of social information on stereotyping and stereotype/change: The modificationnel role of consensus information	277-302
Χρονικό του Πανεπιστημιακού έτους 2003-2004	303-327

CONTENTS

Constantinos Th. Petsios, Vassilios A. Kyrkos: Biography-studies - scientific work	15-27
Panagiotis Noutsos, Le problème de la «Direction Intellectuelle» chez G. Lukacs	29-35
Vas. A. Kyrkos, In memory and praise of August - Konstantinos Bayonas	37-42
Charalampos Noutsos, The limits of Venizelos modernisation in school knowledge (1913 - 1931)	43-53
Georgia Apostolopoulou, Die Methode der philosophiegeschichte - Schreibung in der Sicht von Nikolaos Kotzias	55-66
Golfo Maggini, Heidegger on the «Enigma» of Movement	67-87
George Ch. Koumakis, Plato's so-called «Unwritten Doctrines»	89-114
Tasturo Yamamoto, On the Ethos in Harmoniai	115-128
Konstantinos Siakaris, Organisations Internationales et politique Educative le projet regional Mediterreannéen le cas de Grèce	129-136
Gregoris Karafyllis, Morality and Education. The Paradox in the Hobbesian proposal and the heresy in Lockean Pedagogy	137-159
Chuliara Z. - Papadioti-Athanasίου B. - Power K. - Swanson V., A study in breast self - examination	161-199

Thanassis Sakellariadis, Wittgensteins' religious aspect	201-206
Eleni Ziori, Implicit Knowledge Representation	217-231
Maria Pournari, David Hume : The experimental method of thought in moral issues	207-215
Theoni Anastassopoulou - Kapogianni, The problem of freedom and the concept of life in H. Bergson	233-252
Constantinos Th. Petsios, The Beginnings of modern Greek Philosophy: A Systematic Introduction	253-276
Efthymios Lampridis, Infuence of social information on stereotyping and stereotype / Change: The modificationel role of consensus in formation	277-302
Chronicle	303-327

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΚΥΡΚΟΣ:
ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΣΠΟΥΔΕΣ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Ο όμοτιμος καθηγητής Βασίλειος Α. Κύρκος γεννήθηκε τὸ 1934 στὴν Ἀχλαδιά Καρδίτσας καὶ πραγματοποίησε τὶς ἐγκύκλιες σπουδές του στὰ Γυμνάσια τῶν Σοφάδων (1947) καὶ τῆς Καρδίτσας (1950), ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποφοίτησε τὸ 1953. Τὸν ἴδιο χρόνο ἔκανε τὴν ἐγγραφή του, κατόπιν ἐξετάσεων, ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν, στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τὸ 1960, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε ἐκπληρώσει καὶ τὶς στρατιωτικὲς του ὑποχρεώσεις, ὡς ἐφεδρος ἀνθυπολοχαγός. Ἀπὸ τὸ 1960 ὡς τὸ 1963 δίδασκε τρία χρόνια σὲ Ἰδιωτικὰ Σχολεῖα τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Λαμίας καὶ δημοσίευσε ποικίλα ἄρθρα φιλολογικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου σὲ Ἐφημερίδες καὶ Περιοδικά.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1963 γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Χαϊδελβέργης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔλαβε ὑποτροφία γιὰ ἓνα χρόνο. Ἐκεῖ γνωρίσθηκε μὲ τὸν αἰμνηστο καθηγητὴ Θεμιστοκλῆ Δ. Τσάτσο, πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος τὴν περίοδο ἐκείνη στὴ Βόννη καὶ Honorarprofessor στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Χαϊδελβέργης, καθὼς καὶ μὲ τὸν καθηγητὴ τῆς ἀρχαιολογίας Ronald Hampe. Ἀπὸ τὸ πρῶτο ἐξάμηνο ἄρχισε νὰ παρακολουθεῖ μαθήματα Φιλοσοφίας (H. G. Gadamer, Karl Loewith), Κλασικῆς Φιλολογίας (Uno Hölscher) καὶ Ἱστορίας τῆς Τέχνης (Erik Dinkler, R. Hampe). Στὸ δεύτερο ἐξάμηνο ἀνέλαβε νὰ συγγράφει ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ καθηγητῆ H.G. Gadamer τὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ μὲ θέμα: *Die Dichtung im Rahmen der Wissensfrage bei Aristoteles*, ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στὴ συνέχεια μὲ τίτλο: *Die Dichtung als Wissenproblem bei Aristoteles*, Athen, 1972.

Μὲ εἰσήγηση τοῦ καθηγητῆ Gadamer τοῦ χορηγήθηκε εἰδικὴ ὑποτροφία στὰ πλαίσια τῶν μορφωτικῶν ἀνταλλαγῶν Ἑλλάδος - Γερμανίας (Griechisch - Deutsche Austauschdienst) γιὰ ἓνα χρόνο καὶ γιὰ δύο ἀκόμη χρόνια ἀπὸ τὸ ἴδρυμα *Collegium Academicum* τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης. Κατὰ τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν του στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Χαϊ-

δελβέργης δίδασκε ἐπὶ δύο χρόνια Νέα Ἑλληνικά ὡς ἐντεταλμένος διδάσκαλος στὸ *Dolmetscher Institut* καὶ ἓνα ἐξάμηνο στοὺς φοιτητὲς τοῦ Ἀρχαιο-λογικοῦ Τμήματος.

Στὸ διάστημα τῶν ὀκτῶ ἐξαμήνων ποὺ παρέμεινε στὴ Χαϊδελβέργη εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ συμμετάσχει σὲ σεμινάρια καὶ νὰ παρακολουθήσει παραδόσεις γιὰ τὴ Νεότερη φιλοσοφία, τὴν Αἰσθητική καὶ τὴ Γνωσιολογία, νὰ λάβει μέρος σὲ ἐρευνητικὰ προγράμματα καὶ σὲ εἰδικὲς ἐπιστημονικὲς συζητήσεις (*Colloquia*). Τὸ ἐνδιαφέρον του ἐπικεντρώθηκε στὴ μελέτῃ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ εἰδικότερα τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας, ἔτσι ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ διακριβώσει τὸ πρόβλημα τῆς Ποίησης ἀπὸ τὴν ὀπτική τῆς Γνωσιοθεωρίας. Ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς κος Κύρκος ὀλοκλήρωσε τὴ διδακτορικὴ του διτριβὴ τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1967 καὶ ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐργάσθηκε ὡς φιλόλογος σὲ Ἰδιωτικὸ Γυμνάσιο (1967-1968), ἐνῶ στὴ συνέχεια (1969) διορίσθηκε βοηθὸς Ἑδρας στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Παράλληλα δίδασκε γιὰ δύο χρόνια (1970-1972) τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα στὰ Τμήματα Ξένων Γλωσσῶν τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης Ἀθηνῶν.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1971 μετέβη στὴ Χαϊδελβέργη καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἐξετάσεις ἢ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ συγκεκριμένου Πανεπιστημίου τὸν ἀνεκήρυξε διδάκτορα φιλοσοφίας. Τὸ 1972 παραιτήθηκε ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Βοηθοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ τὸν Μάρτιο τοῦ ἴδιου χρόνου ἀνέλαβε τὴν εὐθύνῃ τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν Ἀρχαία Γραμματεία τμήματος τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν Α.Ε., μὲ ἐκδότῃ - διευθυντὴ τὸν Γεώργιο Χριστόπουλο. Ὁ ἴδιος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιμέλεια τῶν συναφῶν κειμένων συνέγραψε τὰ μελετήματα γιὰ τὴν «οἰκουμενικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ» καὶ τὴ «συνάντησή του μὲ τὸν Χριστιανισμό», καθὼς καὶ γιὰ τὴ «Δεύτερη Σοφιστική».

Κατὰ τὸ 1973 - 1974 παρέδωσε σειρὰ μαθημάτων στὸ Κέντρο Φιλοσοφικῶν Ἑρευνῶν μὲ θέμα: «Ἡ κοσμολογία τοῦ Ἀριστοτέλη». Ἀπὸ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1976 - 1977 ἄρχισε νὰ παραδίδει μαθήματα Φιλοσοφίας (: Εἰσαγωγή στὴ Φιλοσοφία καὶ Σύγχρονα Φιλοσοφικὰ Ρεύματα) στὸ Α' καὶ Β' ἔτος τῆς Σχολῆς Ψυχολογίας τοῦ «Κέντρου Ἑλευθέρων Σπουδῶν» τοῦ Γ. Δολιανίτη.

Ἀπὸ τὶς 14.10.1974 ἀνέλαβε τὴν εὐθύνῃ τῶν φιλοσοφικῶν κειμένων στὸ Κέντρο Ἐκδόσεως Ἔργων Ἑλλήνων Συγγραφέων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ στὶς 7.2.1981 ἐκλέχθηκε καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων στὴν ἑδρα τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας. Διορίσθηκε στὶς 28.5.1981 καὶ δίδασκε στὸ ἐνιαῖο Φιλοσοφικὸ Τμῆμα καὶ στὴ συνέχεια στὸ Τμῆμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογίας ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη Ἀρχαία Ἑλληνική, Νεοελληνική καὶ Εὐρωπαϊκὴ Φιλοσοφία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράδοση μαθημάτων σὲ προπτυχιακὸ καὶ μεταπτυχιακὸ ἐπίπεδο ὁ ὁμότιμος

καθηγητής Βασίλειος Α. Κύρκος μετείχε σε πολλά Έλληνικά και Διεθνή Συνέδρια, έδωσε σειρά διαλέξεων σε διάφορα πνευματικά ιδρύματα της Ελλάδας και του Έξωτερικού και υπό την έποπτεία του έκπονήθηκε πλειάδα διδακτορικών διατριβών στα θεματικά πεδία της Αρχαίας Ελληνικής, της Βυζαντινής, της Νεοελληνικής και της Νεότερης Ευρωπαϊκής Φιλοσοφίας. Άρκετοί από τους μαθητές του διδάσκουν σήμερα σε Άνώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας.

Άπό τò 1969 είναι μέλος της «Ελληνικής Άνθρωπιστικής Έταιρείας» και από τò 1976 της «Ελληνικής Φιλοσοφικής Έταιρείας», ενώ τò 1978 σε συνεργασία με τόν Δρ. κ. Franz Leo Beeretz (Aachen) και τόν κ. Ίωάννη Άναστασίου, Δρ. Κλασικής Φιλολογίας τού Πανεπιστημίου τού Άμβούργου και μετέπειτα καθηγητή στο Τμήμα Φιλολογίας τού Πανεπιστημίου Ίωαννίνων, υπέγραψε συμβόλαιο με τόν Έκδοτικό Οίκο Karl Alber Verlag, Freiburg / München για μιá Studienausgabe τών έκπροσώπων της Αρχαίας Σοφιστικής. Στην έκδοση αυτή ανέλαβε τήν ανάπτυξη τών ανθρωπολογικών και γνωσιοθεωρητικών θέσεων τού Άντιφώντα, τού Κριτία και τού Άωνύμου τού Ίαμβλίχου. Με τους ίδιους συναδέλφους και αντικείμενο συνεργασίας τή μετάφραση και τόν σχολιασμό τών αποσπασμάτων τών ίδιων σοφιστών υπέγραψε τò 1979 συμβόλαιο με τόν Έκδοτικό Οίκο Phillip Raclani Verlag, Stuttgart. Τò 2005 από τις εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα κυκλοφόρησε ó Α' Τόμος της ελληνικής έκδοσης τού μνημειώδους έργου τών Hermann Diels και Walter Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, 1951, με τίτλο *Οί Προσωκρατικοί. Οί μαρτυρίες και τά αποσπάσματα*, πού επιμελήθηκε ó όμότιμος καθηγητής Βασίλειος Α. Κύρκος, ó όποιος απέδωσε στα νέα ελληνικά και εμπλούτισε με ιστοριοφιλοσοφικά σχόλια τά πρωτότυπα κείμενα.

Κατά τή διάρκεια της ακαδημαϊκής του σταδιοδρομίας ó καθηγητής Βασίλειος Α. Κύρκος διετέλεσε Πρόεδρος τού Τμήματος Φ.Π.Ψ. (1985 - 1987), Διευθυντής τού Τομέα Φιλοσοφίας (1987 - 1988) και Κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής (1991 - 1992). Στις 31.12.1996 μετακλήθηκε στο Τμήμα Μεθοδολογίας Ίστορίας και Θεωρίας της Έπιστήμης τού Πανεπιστημίου Άθηνών, από τò όποιο και συνταξιοδοτήθηκε στις 31 Αύγούστου 2001. Με άπόφαση της Συγκλήτου τού Πανεπιστημίου Ίωαννίνων (άρ. συνεδρ. 851/25.4.2002) τού άπονεμήθηκε ó τίτλος τού όμότιμου καθηγητò τού Πανεπιστημίου Ίωαννίνων.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

1. Ἰσοκράτους, Παναθηναϊκός. Μετάφρ., σημειώσεις (βοήθημα γιὰ φοιτητές), Ἀθῆναι, Βασ. Βασιλείου, 1957.
2. Πινδάρου, Ἐπίνικοι. Μετάφρ., ἐρμηνευτικὲς σημειώσεις (βοήθημα γιὰ φοιτητές), Ἀθῆναι, Βασ. Βασιλείου, 1957.
3. Ἰσοκράτους, Περὶ Εἰρήνης. Μετάφρ., ἐρμηνευτικὲς σημειώσεις (βοήθημα γιὰ φοιτητές), Ἀθῆναι, Βασ. Βασιλείου, 1957.
4. «Κωστῆς Παλαμᾶς. Τὸ στόμα τοῦ ἔθνους», Ἀριστοτέλης 15 (1959), σσ. 46-47.
5. Ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους, Λαμία, 1962.
6. Ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα στὸ δημοτικὸ τραγούδι, Ἀθῆναι, Καραβίας, 1963, 100 σ.
7. «Der tragische Mythos und die Geschichte bei Aristoteles. Von der Darstellung des "καθόλου" und des "καθ' ἕκαστον" in der Poesie und der Geschichte», Φιλοσοφία 1 (1971), σσ. 315-338.
8. *Die Dichtung als Wissensproblem bei Aristoteles*. Dissertation. Athen, Gesellschaft für Thessalische Forschungen, 1972, 191 σ.
Ἑκρινχν: Nickel, R., *Gymnasium* 81 (1974), σσ. 556-558· Goldschmith, V., *Revue des Études Anciennes* 76 (1974), σ. 159· Louis, P., *Revue des Études Grecques* 88 (1975), σ. 321· Leroux, G., *Les Études Philosophiques* 2 (1975), σσ. 218-219· Flashar, H., *Gnomon* 47 (1975), σσ. 84-86.
9. «Δύο ἀνθρωπολογικὲς θέσεις στὸ σοφιστὴ Ἀντιφώντα», *Μνήμων* 3 (1973), σσ. 63-90.
10. «"Διάθεσις" καὶ "διαθιγή". Δύο ἔννοιες ἀπὸ τὴν κοσμολογία τῶν Προσωκρατικῶν», *Ἑλληνικά* 28 (1975), σσ. 275-291.
11. «Τραγικὴ "ἀπορία" καὶ σωκρατικὴ "ζήτησις". Ἀπὸ τίς ἠθικὲς ἔννοιες, τῆς τραγωδίας στὶς ἰδέες τοῦ Πλάτωνος», *Φιλοσοφία* 5-6 (1975-1976), σσ. 207-223.
12. «Ὁ Ἀθλητισμὸς κατὰ τὴν ἐλληνιστικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ», στό: Ὀλυμπικοὶ Ἀγῶνες, Ἀθῆναι, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1976, σσ. 275-286.

13. «'Η οίκουμενικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ συνάντησή του μὲ τὸ Χριστιανισμό», στό: *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, Τόμος ΣΤ', Ἀθῆναι, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1976, σσ. 392-395.
14. «'Η Δεύτερη Σοφιστική», στό: *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, Τόμος ΣΤ', Ἀθῆναι, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1976, σσ. 395-402.
15. «Φίλων ὁ Λαρισαῖος (158/7-86 π.Χ. περ.). Βιογράφηση», *Θεσσαλικά Χρονικά* 2 (1976), σσ. 7-33.
16. Βιβλιοκρισία: «Θεοδωρίδης Χ., *Εἰσαγωγή στὴ φιλοσοφία*. Β' ἔκδοσις., Ἀθῆναι, Ἔστιά, 1976, 491 σ.», *Διαβάζω*, 7 (1977), σσ. 45-47.
17. «Σπύρος Κυριαζόπουλος» (*Νεκρολογία*), *Δευκαλίω* 21 (1978), σσ. 160-165.
18. «Immanuel Kant καὶ Ἀθανάσιος Ψαλίδας. Προσεγγίσεις καὶ ἐπιδράσεις», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν Εὐάγγελο Παπανοῦτσο*, Ἀθήνα, 1980, σσ. 249-280.
19. «Φιλοσοφικὴ θεώρηση τῶν ἀπαρχῶν τῆς ἱστορικῆς σκέψης», *Παρνασσός* 22 (1980), σσ. 326-340.
20. «Τὸ ὕφος τοῦ λόγου καὶ τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος», *Νέα Παιδεία* 14 (1980), σσ. 5-19.
21. «Ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης καὶ ἡ παιδευτικὴ δύναμις τῆς Φιλοσοφίας», στό: *Πρακτικά Β' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θεσσαλικῶν σπουδῶν*, Ἀθήνα, 1980, σσ. 311-318.
22. «Προσωπογραφία τοῦ Εὐάγγελου Π. Παπανοῦτσου», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν Εὐάγγελο Παπανοῦτσο*, Ἀθήνα, 1980, σσ. 23-53.
23. «Ὁ Εὐάγγελος Παπανοῦτσος ὁ Φιλόσοφος», στό: *Ε.Π. Παπανοῦτσος. Ὁ Παιδαγωγὸς καὶ ὁ Φιλόσοφος*, Ἰωάννινα, 1980, σσ. 151-194.
24. «Βιογραφικὸ σημείωμα [Εὐάγγελου Παπανοῦτσου]», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν Εὐάγγελο Παπανοῦτσο*, Ἀθήνα, 1980, σσ. 13-19.
25. *Ὁ Μενέδημος καὶ ἡ Ἑρετρικὴ Σχολή. Ἀνασύστασις καὶ μαρτυρίαι*, Ἀθήνα, Ἑταιρεία Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν, 1980.
Ἐκρινε: Ἰωαννίδης, Γεώργιος Κ., *Ζήνων* 2 (1981), σσ. 137-138.
26. «Τὸ ὕφος τοῦ λόγου καὶ τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος. Ἀπὸ τῆ θεωρίας καὶ τῆ φιλοσοφίας τῆς ἀρχαίας ρητορικῆς τέχνης», *Νέα Παιδεία* 14 (1980), σσ. 34-38.

27. «Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ Μεγαρικοί. Γνωσιοθεωρητικὲς ἀντιθέσεις», *Φιλοσοφία* 10-11 (1980/81), σσ. 346-362.
28. «Ὁ ἀνθρωπολογικὸς χαρακτήρας τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλη», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν* (1981), σσ. 213-229.
29. «Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ Μεγαρικοί. Γνωσιοθεωρητικὲς ἀντιθέσεις», στό: *Πρακτικὰ Παγκοσμίου Συνεδρίου «Ἀριστοτέλης»*, Ἀθῆναι, Ὑ.Π.Π.Ε., 1981, σσ. 253-256.
30. «Ἡ θεωρία τοῦ φυσικοῦ δικαίου στὴν ἀρχαία Σοφιστικὴ καὶ στὸν Σπινόζα», στό: *Φιλοσοφία καὶ Πολιτικὴ*, Ἀθήνα, Καρδαμίτσα, 1982, σσ. 305-315.
31. «Ἀπάντηση σὲ ἐρωτήσεις γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση», *Σύγχρονη Ἐκπαίδευση* 6 (1982), σσ. 34-35.
32. «Οἱ φιλοσοφικὲς συσχετίσεις. Ἀρχαία σοφιστικὴ καὶ ἡ λεγόμενη δευτέρη σοφιστικὴ», στό: *Ἡ Ἀρχαία Σοφιστικὴ*, Ἀθήνα, 1982, σσ. 15-22.
33. «Ἡ Φιλοσοφία στὴν Ἑλλάδα σήμερα», *Μαντατοφόρος* 20 (1982), σσ. 62-76.
34. «Σχέσεις Πανεπιστημίου - πόλεως Ἰωαννίνων. Δυνατότητες καὶ προοπτικὲς προσφορᾶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στὴν πολιτιστικὴ ζωὴ», στό: *Τὰ νέα Πανεπιστήμια καὶ ὁ κοινωνικὸς τους χῶρος*, Ἀθήνα, Ὁμάδα Πρωτοβουλίας «Ἐπιστῆμη καὶ Κοινωνία» καὶ «Ἰδρυμα Naumann», 1983, σσ. 187-193.
35. «Σχόλια στὴν “11^η θέση” γιὰ τὸν Feuerbach», στό: *Ὁ Karl Marx καὶ ἡ φιλοσοφία. Πρακτικὰ Α΄ Πανελληνίου Συμποσίου*, Ἰωάννινα, 1984, σσ. 146-154.
36. «Ἐννοια καὶ περιεχόμενον τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὸν Θεόφιλο Καίτη», *Διαβάζω* 106 (1984), σσ. 22-26.
37. «Ὁ Θεόφιλος Καίτης καὶ ἡ φιλοσοφία», στό: *Θεόφιλος Καίτης*. Πρακτικὰ Πανελληνίου Συμποσίου, Ἀθήνα, 1984, σσ. 19-31.
38. «Εὐάγγελος Παπανοῦτσος. Ὁ φιλόσοφος καὶ οἱ γνωσιοθεωρητικὲς ἀπόψεις του», *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφικὴ Ἐπιθεώρηση* 1 (1984), σσ. 12-18.

39. «Σοφιστική και πολιτική πράξη. Ίάσων τῶν Φερῶν ἕνας μαθητής τοῦ Γοργία», *Δωδώνη* 13 (1984), σσ. 229-248.
40. «Ὁ χῶρος καὶ τὰ ὅρια ἀνθρωπογνωσίας στὴν “Ἑλληνικὴ Νομαρχία” Ἀνωτύμου τοῦ “Ἕλληνας», στί: *Ἡπειρος: Κοινωνία - Οἰκονομία 15ος - 20ος αἰ.* Πρακτικὰ Συνεδρίου Ἱστορίας, Γιάννινα, 1985, σσ. 73-83.
41. «Ὁ “μεταφυσικὸς” ὕλισμός τοῦ Δημόκριτου. Μία νέα θεωρία γιὰ τὸν κόσμος», στί: *Ὁ Ἀρχαῖος ὕλισμός, Ἀθήνα*, 1985, σσ. 84-95.
42. «Ὁ Κοραῆς καὶ ἡ “Ὑγιὴς Φιλοσοφία”», στί: *Κοραῆς καὶ Χίος.* Πρακτικὰ Συνεδρίου, (Χίος, 11-15/05/1983), Τόμος Β', Ἀθήνα, 1985, σσ. 7-16.
43. «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ τεχνολογία του: προβλήματα συνείδησης καὶ εὐθύνης», *Δωδώνη* 1/Γ', (1986), σσ. 165-174.
44. «Ἡ Ρητορικὴ τέχνη καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς λειτουργία κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη», *Διαβάζω* 135 (1986), σσ. 42-47.
45. *Ἀρχαῖος ἑλληνικὸς διαφωτισμὸς καὶ Σοφιστικὴ*, Ἀθήνα, 1986, 332 σ. Ἐκριναν: Βῶρος, Φανούρης Κ., *Νέα Παιδεία* 44 (1987), σσ. 170-173. Παπανικολάου, Κ.Ν., *Νέα Παιδεία* 44 (1987), σσ. 165-166. Γεωργοβασίλης, Δημοσθένης Γ., *Νεοελληνικὴ Παιδεία* 13 (1988), σσ. 143-146. Στεφάνου, Ἰωάννης, *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφικὴ Ἐπιθεώρηση* 6 (1989), σσ. 110-112. Καραγιάννης, Γεώργιος Σ., *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφικὴ Ἐπιθεώρηση* 7 (1990), σσ. 197-199.
46. «Ἡ ρητορικὴ ὡς τέχνη πολιτικὴ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη. Ρητ. Α 2, 1356a 25-27», στί: *Ἡ Ἀριστοτελικὴ σκέψη.* Πρακτικὰ Πανελληνίου Συμποσίου, Θεσσαλονίκη, 1989, σσ. 129-138.
47. «Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Διαφωτισμός», στί: *Παιδαγωγικὴ Ψυχολογικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, Τόμος Γ', Ἀθήνα, 1987, σσ. 1436-1437.
48. *Antiphon - Kritias - Anonymus Iamblichii. Studienausgabe Ausgewählter Texte*, Ioannina, Univesität von Ioannina, 1988, 184 σ.
49. «Παιδευτικὴ παράδοση καὶ νεωτερικὸ πνεῦμα στὴν Ἡπειρο», στί: *Ἡ Νεοελληνικὴ Φιλοσοφία 1600-1950.* Πρακτικὰ Γ' φιλοσοφικῆς Ἡμερίδας, Ἰωάννινα, 1988, σσ. 35-52.

50. *Εὐάγγελος Π. Παπανοῦτσος. Ὁ φιλόσοφος, Ἀθήνα, Φιλιππότης, 1989, 129 σ.*
Παρουσίαση: *Νέα Παιδεία* (1989), σ. 159.
51. «Ἐπὶ κτήτος: ὁ λόγος τῆς φιλοσοφημένης καρτερίας», στὸ: *Ἀφιέρωμα στὸν Κωνσταντῖνο Δεσποτόπουλο, Ἀθήνα, Παπαζήσης, 1991, σσ. 225-237.*
52. «Ὅτι ὁ ἄριστος καὶ φιλόσοφος (Γαληνός)», στὸ: *Πρακτικὰ Ε' Συνεδρίου Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογίας, Ἰωάννινα, 1991, σσ. 1-4.*
53. «The Aristotelian concept of Democracy and man: A proposal for the contemporary Welfare State», στὸ: *2500 χρόνια δημοκρατίας, Ἀθήνα, 1992, σσ. 149-152.*
54. *Ἀρχαῖος ἐλληνικὸς διαφωτισμὸς καὶ Σοφιστική, Ἀθήνα, 1992, 340 σ.*
55. «Τὸ ἀντικείμενο καὶ ἡ κοινωνικὴ λειτουργία τῆς ρητορικῆς τέχνης κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη», στὸ: *Τιμητικὸς Τόμος γιὰ τὸν Καθηγητὴ John Anton, Ἀθήνα, 1993, σσ. 268-281.*
56. «Ἡ Ἑλληνικὴ ἔννοια τῆς παιδείας ὡς διαχρονικὴ ἀξία στὶς ἐπιστῆμες τῆς ἀγωγῆς», στὸ: *Διαχρονικὴ παρουσία τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος στὶς ἐπιστῆμες τῆς ἀγωγῆς, Ἀθήνα, Γρηγόρης, 1993, σσ. 173-182.*
57. «Ἡ φιλοσοφία στὴν ἀρχαία Μακεδονία», στὸ: *Μακεδονία, Τόμος Β', Ἀθήνα, Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Γραμμή, 1993 (ἀνάτυπο).*
58. «Θρασυάλης ὁ Θάσιος. Ἕνας Μακεδόνας προσωκρατικὸς φιλόσοφος», στὸ: *Μακεδονία, Τόμος Β', Ἀθήνα, Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Γραμμή, 1993. (ἀνάτυπο).*
59. «Ἀριστοτέλης», στὸ: *Φιλοσοφικὸ καὶ Κοινωνιολογικὸ Λεξικὸ Τόμος Α', Ἀθήνα, Κ. Καπόπουλος, 1994, σσ. 151-164.*
60. «Ἀριστοτελισμὸς», στὸ: *Φιλοσοφικὸ καὶ Κοινωνιολογικὸ Λεξικὸ, Τόμος Α', Ἀθήνα, Κ. Καπόπουλος, 1994, σσ. 164-168.*
61. «Οἱ Ἀριστοτελικὲς σπουδὲς στὴν ἐώτερη Ἑλλάδα. Ἀπηχήσεις στὶς ἄλλες βαλκανικὲς χῶρες», στὸ: *Ἡ Φιλοσοφία στὰ Βαλκάνια σήμερα, Ἀθήνα, Ἰνστιτούτο τοῦ Βιβλίου - Μ. Καρδαμίτσα, 1994, σσ. 133-147.*
62. «Βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση» τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Δ. Γεωργούλη, *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. Πρόλ., ἐπιμ., Δ. Ν. Σακκάς. Β' ἐκδοσι. Ἀθήνα, Παπαδήμας, 1994, σσ. 849-929.*

63. «Φιλοσοφίας επίδοσις», *Φιλοσοφία και Παιδεία* 1 (1994), σ. 11.
64. «Παιδευτική παράδοση και νεωτερικό πνεῦμα στην "Ηπειρο", στό: *Νεοελληνική Φιλοσοφία 1600-1950. Έλληνική Φιλοσοφική Έταιρεία, Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 1994, σσ. 35-52.*
65. «Ο Γ. Δημητράκος ως φιλόσοφος και συγγραφέας», στό: *Γιώργος Συμ. Δημητράκος, 'Αθήνα, "Ένωση Καθηγητῶν για την Προαγωγή τῆς Φιλοσοφίας, 1995, σσ. 19-21.*
66. «Η συμβατικότητα τοῦ δικαίου και τὸ δικαίωμα τῆς ἀντίστασης κατὰ τοὺς σοφιστές», στό: *Τὸ δικαίωμα τῆς Ἀντίστασης, Κέντρο Δικανικῶν Μελετῶν, 'Αθήνα, Σάκκουλας, 1995 (ἀνάτυπο).*
67. «Η Φιλοσοφία και ἡ νεοελληνική κοινωνία τοῦ 20οῦ αἵωνα. Οἱ διατάσεις ἐνὸς προβλήματος», στό: *Ἑλλάδα και Πολιτισμός. "Έκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Κουτλουμουσίου, 1995, σσ. 288-293.*
68. «Φιλοσοφία», στό: *Φιλοσοφικὸ και Κοινωνιολογικὸ Λεξικόν, Τόμος Ε' 'Αθήνα, Κ. Καπόπουλος, 1995, σσ. 196-202.*
69. «Η "Ἀφήγησις προεισοδιώδης" στὴ "Λογική" τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη», *Δωδώνη* 25 (1996), σσ. 39-48.
70. «Τὸ ἀντικείμενο και ἡ κοινωνική λειτουργία τῆς ρητορικῆς τέχνης κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη», στό: *Ἀριστοτέλης - Ὀντολογία, γνωσιοθεωρία, ἠθική, πολιτική φιλοσοφία. Ἀφιέρωμα στὸν John Anton, 'Αθήνα, Πιτσιλός, 1996, σσ. 268-281.*
71. «Τὸ Συμβούλιο Ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ. Μὲ ψυχραιμία και ἐξ ἀποστάσεως», *Φιλοσοφία και Παιδεία* 4 (1996), σ. 7.
72. «Ἑλληνικὰ τοπωνύμια ἐκτὸς ἐλλαδικοῦ χώρου», *Φιλοσοφία και Παιδεία* 6 (1996), σ. 15.
73. «Μνήμη ἐνδόξου στρατηγοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη», *Γνώμη και Γνώση* (1996), σσ. 38-45.
74. «Η ἀνάπτυξη τῆς κριτικῆς σκέψης, προεχόντως στὴν ἐκπαίδευση», στό: *Παιδεία και Πολιτισμός. Ἐπιστημονική Ἡμερίδα, 'Αθήνα, 1996, σσ. 38-45.*
75. «Ο Ὁρθὸς λόγος ὡς βάση κριτικῆς τῶν ιδεῶν και τῶν θεσμῶν στὸν Νεοελληνικὸ Διαφωτισμό», στό: *Ἐπιστημονική σκέψη και φιλοσοφικὸς*

- στοχασμός στὸν ἐλληνικὸ πνευματικὸ χῶρο, 18ος-19ος αἱ. Προσλήψεις, ρήξεις, ἐνσωματώσεις. Πρακτικὰ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἱστορίας τῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθήνα, 1997, σσ. 27-32.
76. «Θεσσαλίας μνήμη πνευματική», στό: *Θεσσαλοὶ Φιλόσοφοι*. Πρακτικὰ Πανελληνίου Συνεδρίου (Λάρισα-Τσαρίτσανη, Μάρτιος 1995), Τρίκαλα, 1998, σσ. 5-17.
77. Βιβλιοκρισία: «Θεοχάρης Χ. Κεσσίδης: “Ἡ ἱστορικὴ πορεία τῶν Ἑλληνοποντίων. Τὸ ἐθνικὸ ζήτημα καὶ τὸ μέλλον τῶν μικρῶν ἐθνῶν στὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἑνωση», Θεσσαλονίκη/Ἀθήνα, Ἀφοὶ Κυριακίδη, 1996, σ. 145», *Ἡ Καθημερινή*, 01/09/1998, σ. 10.
78. *Ἡ ἰδέα τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ Ἑλληνισμός*, Κύπρος, 1998.
79. «Ὁ Πειραιᾶς στὴν ἀρχαία ἐλληνιστικὴ Γραμματεία», στό: *Πρακτικὰ Συνεδρίου «Πειραιᾶς. Ἱστορία καὶ Πολιτισμός»*, Πειραιᾶς, 1998 (Ἀνάτυπο).
80. «Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ὡς ἐκδότης καὶ σχολιαστὴς φιλοσοφικῶν κειμένων», στό: *Πρακτικὰ Διεθνοῦς Συνεδρίου Τμήματος Κλασικῶν Σπουδῶν καὶ Φιλοσοφίας*, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, 1998, (Ἀνάτυπο).
81. «Νεοελληνικὴ φιλοσοφία. Προβλήματα ἐρμηνείας καὶ μεθόδου», *Τὰ Νέα τοῦ Κ.Ε.ΝΕ.Φ.* 4 (1999), σσ. 1-3.
82. «Τὸ μέτριον ἄριστον καὶ τὸ μέσον. Πολιτ., 1295 b 4», στό: *Ἡ κατ' Ἀριστοτέλη πολιτικὴ ἰσότης καὶ δικαιοσύνη καὶ τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας*. Πρακτικὰ Γ' Διεθνοῦς Συνεδρίου, Ἀθήνα, 1999, σσ. 272-284.
83. Βιβλιοκρισία: «Δημήτριος Ι. Παπαδῆς, Ἡ ἀνθρωπολογία τῶν Προσωκρατικῶν, Ἀθήνα, Παπαδήμας, 312 σ.», *Ἐλευθεροτυπία. Βιβλιοθήκη*, 14/01/2000, σ. 20.
84. «Ἡ Ἰδέα τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ ἐλληνισμός», στό: *Διαλέξεις - Πρῶτος χρόνος*, Λευκωσία, 2001, σσ. 89-104.
85. «Ἡ ἐλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ χριστιανικὴ ὄντολογία», στό: *Πρακτικὰ Ἡμερίδας*, Λάρισα, 2001, σσ. 9-18.
86. «Φιλοσοφία καὶ Παιδεία κατὰ τὸν Νεόφυτο Δούκα (1760-1845)», στό: *Ἡ Λογισύνη τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου*. Πρακτικὰ Α' Πανελληνίου

- Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, Ἰωάννινα, Δῆμος Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου - Τομέας Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, 2002, σσ. 13-26.
87. «Ὁ Ἀριστοτέλης γιά τόν Σωκράτη», στό: *Ἀφιέρωμα στόν Ἀρχιεπίσκοπο Δημήτριο*, Ἀθήνα, Εὐνομία - Σάκκουλας, 2002, σσ. 497-519.
88. «Διάγραμμα τῶν ἀνθρωπολογικῶν καί παιδευτικῶν ἀπόψεων τοῦ Γεωργίου Γεμιστοῦ Πλήθωνος», στό: *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου ἀφιερωμένου στόν Πλήθωνα καί στήν ἐποχή του μέ τή συμπλήρωση 550 ἐτῶν ἀπό τόν θάνατό του*, Ἀθήνα - Μυστράς, 2003, σσ. 113-126.
89. «Τό κράτος τῶν θεῶν καί ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου στήν ἀρχαία ἐλληνική τραγωδία», στό: *Ὁ Κώστας Μπέης ὡς αἶνος τῆς ἀττικῆς διαλεκτικῆς*, Ἀθήνα, Σάκκουλας, 2003, σσ. 3029-3053.
90. «Σχόλια καί παρατηρήσεις στή Λογική του Β.Ν. Τατάκη, στό: *Μνήμη Βασιλείου Ν. Τατάκη*. Πρακτικά Ἡμερίδας, Ἀθήνα, 2003, σσ. 129-144.
91. «Ἀριστοτέλης: Ἡ κοινωνία ἡ πολιτική ἀρίστη ἡ διὰ τῶν μέσων. Πολιτικά Δ 11, 1295 b 25», στό: *Ἀριστοτέλης καί ἡ σύγχρονη ἐποχή*. Πρακτικά Συνεδρίου, Χαλκιδική, 2004, σσ. 210-217.
92. «Οἱ ἀπαρχές τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου καί οἱ ἀτομικοὶ φιλόσοφοι», στό: *Δημόκριτος. Ἡ ζωὴ καί τὸ ἔργο του. Τὰ θεμέλια τῆς ἀτομικῆς θεωρίας*, Θεσσαλονίκη, Ζήτρος, 2004, σσ. 9-43.
93. «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κορίνθου Μακάριος Νοταρᾶς: ἓνας φωτισμένος ἱεράρχης ἐκτὸς διαφωτισμοῦ», στό: *Πρακτικά Συνεδρίου*, Ἰδρυμα Κορινθιακῶν Μελετῶν, Κιάτο, 2004, σσ. 161-178.
94. «Ὁ Σωκράτης καί οἱ Προσωκρατικοί», στό: *Σωκράτης. 2.400 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του*. Πρακτικά Συμποσίου, Ἀθήνα, Εὐρωπαϊκὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Δελφῶν, 2005, σσ. 17-26.
95. «Ἡ κριτικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη στήν ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη», στό: *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου τῆς ΕΚΔΕΦ*, Ἀθήνα, 2005, σσ. 209-223.
96. «Ὁ Δημόκριτος γιά τὴν κοινωνία καί τὸν πολιτισμό», *Ἱστορικά (Ἐφημ. Ἐλευθεροτυπία)*, 03.03.2005, σσ. 31-37.
97. «Ὁ Imm. Kant καί ὁ ὀρισμὸς τοῦ Διαφωτισμοῦ. Σχόλια καί παρατηρήσεις», *Φιλοσοφία καί Παιδεία* 35 (2005), σσ. 13-15.

98. «Ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, τὸν θεὸ τῆς θάλασσας, στὸν Ἄη-Νικόλα, τὸν προστάτη τῶν ναυτικῶν», *Ἐξάντας* 27 (2006), σσ. 21-26.
99. H. Diels -W. Kranz, *Οἱ Προσωκρατικοί. Οἱ Μαρτυρίες καὶ τὰ Ἀποσπάσματα*. Τόμος Α'. Ἀπόδοση στὰ Νέα Ἑλληνικὰ Βασ. Α. Κύρκος. Συνεργασία: Δημοσθένης Γ. Γεωργοβασίλης. Ἐπιμέλεια Βασ. Α. Κύρκος. Φιλολογικὴ Ἑποπτεία: Γ. Α. Χριστοδούλου. Ἀθήνα, Παπαδήμας, 2005.

ΠΡΟΛΟΓΟΙ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

100. J. - M. Zemb, *Ἀριστοτέλης. Ἡ προσωπικότητα καὶ ἡ φιλοσοφία του μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο του*. Μετάφρ., Ἀγγέλα Βερυκοκάκη - Ἀρτέμη. Ἀθήνα, Νέα Σύνορα, 1979.
101. Λαζάρου Ἀχιλλέας, *Ἀρωμοῦνοι*. Διδακτορικὴ Διατριβή, Ἀθήνα, 1972.
102. Δημητράκος Γεωργ., *Ἡ φιλοσοφία στὴ Μέση Ἑκπαίδευση*, Ἀθήνα, 1995.
103. Τσάμης Μαρίνος, *Ἀρχαιογνωστικὰ Πειραιῶς*, Ἀθήνα, 2003.
104. Καραγιάννης Γεωργιος, *Σωκράτης*, Λάρισα, 2004.
105. Δημητριάδης Σπυρίδων, *Ραντεβοῦ μὲ τὸ σήμερα*, Ἀθήνα, 2004.
106. Ράντης Κ., *Καστοριάδης καὶ Μάρξ*, Ἀθήνα, 2004.

ΑΡΘΡΑ ΣΤΟΝ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΥΠΟ

107. «Μνήμη ἀνδρῶν φιλοσόφων. Σπ. Κυριαζόπουλος - Ἀν. Γιανναρᾶς, *Τὸ Βῆμα*, 20/12/1977, σ. 2.
108. «Τέλος καλὸ ὅλα καλά», *Ἀντὶ* 265 (1984), σσ. 51-53.
109. «Ὅταν ὁ Π. Βαρβαρούσης φιλοσοφεῖ», *Ἀντὶ* 332 (1986), σσ. 55-56.
110. «Ἡ ἐπιμόρφωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν», *Καθημερινή*, 07/09/1993, σ. 8.
111. «Ἱστορικὴ πλατεία στὴ Σύρο», *Ἡ Καθημερινή*, 26/10/1995, σ. 2.
112. «Ἡ πλημμελὴς ἀξιοποίηση ἐνὸς ἐθνικοῦ πλεονεκτήματος», *Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος*, 28/03/1996, σσ. 35-36.

113. «Τὸ μάθημα τῆς ἐπιχειρησιακῆς ἠθικῆς», *Ἡ Καθημερινή*, 21/10/1997, σ. 2.
114. «Μαθήματα Φιλοσοφίας με τὸν Β. Α. Κύρκο». Συνέντευξη. *Μαρασλειακὸ Βῆμα* 1997, σσ. 1-2.
115. «Ἀπὸ τὴν ἀφασία στὴν ἀμετροέπεια», *Πολιτικά Θέματα* 17 (1999), σσ. 34-35.
116. «Ἀσάφειες καὶ γενικότητες», *Ἡ Καθημερινή*, 27/1/1999, σ. 2.
117. «Τὸ περὶ ταυτότητας καὶ ἰδιοσυστασίας τῶν Ἑλλήνων», *Πολιτικά Θέματα* 25 (2000), σ. 28.

ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

118. Τὸ Λύκειον τοῦ Ἀριστοτέλη. Οἱ ἱστορικὲς μαρτυρίες καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα» (Διάλεξη). Ἰωάννινα, Ἑταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν, 2004.
119. Τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόστρωμα τῆς «Νεωτερικῆς Γεωγραφίας τῶν Δημητριέων», στό: *Οἱ τρεῖς Μηλιῶτες διδάσκαλοι τοῦ Γένους*. Πρακτικὰ Συνεδρίου, Μηλιές, 2005.
120. «Σχολεῖα καὶ παιδεῖα στὴ Θεσσαλία κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ», στό: Πρακτικὰ Συνεδρίου, Βόλος, 2005.
121. Ὁ Παπανοῦτσος καὶ ὁ κοινωνικὸς ρόλος τῆς Φιλοσοφίας», στό: *Πρακτικὰ Συμποσίου*, Πάτρα, 2005.
122. «Τὸ φυσικὸ δίκαιο στὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πολιτικὴ φιλοσοφία τοῦ Σπινόζα (1632-1677)», (Διάλεξη) Θεσσαλονίκη, 2005.
123. «Οἱ σοφιστὲς καὶ ἡ κριτικὴ τοῦ θεοῦ» (Διάλεξη), Καρδίτσα, 2005.
124. «Ὁ ἱερομόναχος Διονύσιος ἐκ Φουρνὰ καὶ ἡ ἀπεικόνιση τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς», *Κάτοπτρον Νεοελληνικῆς Φιλοσοφίας* [Ἰωάννινα, Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων / Τομέας Φιλοσοφίας - Ἐργαστήριο Ἑρευνῶν Νεοελληνικῆς Φιλοσοφίας], 1 (2006).

